Sivistys- ja tiedejaostolle 11.10.2022

Asia: HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023
Viite: Lausuntopyyntö 29.9.2022

Taiteen perusopetusliitto kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta.

Opetus- ja kulttuuriministeriön pääluokan alussa todetaan, että ”Tieto, osaaminen ja luovuus ovat olennaisia myös kansakunnan henkiselle kriisinkestävyydelle. Koulutus, kulttuuri ja sivistys rakentavat ihmisten välistä luottamusta ja kunnioitusta sekä kriittistä ajattelua. Väestön osaamistason nostaminen ja yhteiskunnallisen yhteenkuuluvuuden ja osallisuuden sekä tasa-arvon vahvistaminen edellyttävät hallinnonalan toimijoiden yhteistyötä ja hallinnonalarajat ylittävää politiikkaa. Kaiken toiminnan lähtökohtia ovat yhdenvertaisuus, kestävä kehitys ja globaaliin vastuuseen sitoutuminen.” Pidämme yllä mainittua erinomaisena perustana talousarvioesitykselle, ja se kiteyttää hienosti myös sen, mitä taiteen perusopetuksen toimijat työssään toteuttavat.

Taiteen perusopetuksessa hankittu osaaminen näkyväksi
Budjettilakina annettu esitys (HE 160/2022) taiteen perusopetuksen opintojen kirjaamisen mahdollistamiseksi Koski-tietovarantoon vahvistaa taiteen perusopetuksen asemaa osana koulutusjärjestelmää. Taiteen perusopetus antaa valmiuksia hakeutua taiteenalan ammatilliseen tai korkea-asteen koulutukseen, joten opintojen kirjaaminen muiden koulutusten rinnalle, ja opintopisteytyksen tuoma yhtenäisempi tapa opintojen esittämiseen, lisää myös muiden koulutuksen järjestäjien tuntemusta taiteen perusopetuksesta. Osaamisen tunnustaminen ja tunnistaminen tukee myös koulutusjatkumoiden rakentumista.

Koski-järjestelmän mahdollisimman laajan hyödyntämisen ja oppilaitosten välisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta on erittäin tärkeää, että valtionosuuden ulkopuolella toimiville oppilaitoksille esitetään momentille 29.80.34. pysyvää 250 000 euron määrärahalisäystä rekisterin käyttöönotto- ja käyttökustannusten kattamiseksi, ja että se on huomioitu jo valtion vuoden 2023 talousarvioesityksessä. Mielestämme on hyvä, että määrärahaa ei valtion talousarvioesityksessä ole korvamerkitty, vaan se on osa oppilaitoksille osoitetun harkinnanvaraisen valtionavustuksen kokonaisuutta. Huomautamme kuitenkin, että valtionosuuden ulkopuolella toimivien oppilaitosten tilanteeseen ei muilta osin ole esitetty parannusta. Vuodesta 2016 samansuuruisena, 150 000 euroa, säilyneen harkinnanvaraisen tuen riittämättömyys on edelleen TPO-liiton huolena. Tuen määrä ei myöskään seuraa yleistä kustannustason nousua.

Valtionosuuslaskennan perustelujen epätarkkuus ja epäjohdonmukaisuus huolestuttavaa
Talousarvioesityksessä todetaan, että koronapandemia vaikeutti vuosina 2020—2022 merkittävästi kulttuuripolitiikan strategian 2025 mukaisten tavoitteiden saavuttamista, mutta vuonna 2023 tavoitteena on saada taiteen ja kulttuurin tekeminen, tuotanto, kulutus ja käyttö palautumaan mahdollisimman hyvin koronaepidemian aiheuttamaa kriisiä edeltävälle tasolle.

Taiteen perusopetuksen kohdalla näin ei kuitenkaan ole tapahtumassa. Oppilaitoksille esitetään valtionosuurahoituksen tason laskua vedoten pandemiaan, vaikka sen vaikutusta kustannuspohjaan

ei esityksen perustelujen mukaan pystytä todentamaan. Syntyvää haittaa pidetään vähäisenä siksi, että indeksikorotukset nostavat yksikköhintaa kustannusvuodesta riippumatta. Emme ymmärrä, miten indeksikorotusten vaikutuksella voitaisiin perustella rahoitusleikkausta, varsinkaan alalla, jonka palautumisen tukeminen olisi äärimmäisen tärkeää lasten ja nuorten hyvinvoinnin näkökulmasta.

Taiteen perusopetusliitto on koko pandemian ajan korostanut, että koronan aiheuttamat poikkeukselliset olot eivät saa kertautua negatiivisina tulevien vuosien valtionosuuksia laskettaessa. Talousarvioesityksen yhteydessä annetun opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain väliaikaisen muutosehdotuksen (HE 158/2022) mukaan vuoden yksikköhintojen tarkistus tehtäisiin vuoden 2019 lukuihin pohjaten koskien sekä vuotta 2023 että 2024. Laskennallinen vaikutus taiteen perusopetuksen vuoden 2023 valtionosuuksiin on -1,4 miljoona euroa.

Rahoituslain väliaikaisen muutosesityksen perusteluissa todetaan, että vuoden 2020 alusta lukien taiteen perusopetuksen valtionosuusjärjestelmän piiriin otettiin 13 uutta koulutuksen järjestäjää, mikä tarkoittaa valtionosuustoimijoiden kokonaisuudessa lähes kymmenen prosentin lisäystä aiempaan. Mikäli hallituksen esitys toteutuisi esitetyllä tavalla, uusien oppilaitosten hyväksyminen valtionosuuden piiriin huomioitaisiin valtionosuuslaskennassa ensimmäisen kerran viisi vuotta sen jälkeen, kun ne on järjestelmän piiriin otettu.

Koska pandemia on kohdellut eri aloja ja koulutusmuotoja eri tavoin, tulisi tämän näkyä myös sen jälkiä korjaavissa ratkaisuissa. Aiemmat, akuutissa tilanteessa erittäin arvokkaat, koronatuet eivät ole apuna enää vuosina 2023 ja 2024. Tuemme sitä, että niiden koulutusmuotojen tai toimintojen osalta, joiden kohdalla pandemian vaikutukset ovat todennettavissa ja laskentavuoden muuttaminen toisi merkittäviä tilannetta parempaan korjaavia muutoksia, näin toimitaan. Ratkaisua ei kuitenkaan tulisi tehdä lasten ja nuorten taideopetuksen kustannuksella.

Muita huomioita

Taiteen perusopetus antaa valmiudet hakeutua eri taiteenalojen ammatilliseen tai korkea-asteen koulutukseen, ja kasvattaa tulevia taiteen ja kulttuurin yleisöjä ja kuluttajia. Taiteen perusopetuksen tietopohja on edelleen huomattavan heikko mm. muihin koulutusmuotoihin verrattuna. Koulutusjatkumoiden rakentumisen ja alan kehittymisen kannalta on keskeistä, että talousarvioesityksessä on osoitettu määräraha taiteen perusopetuksen tietopohjan vahvistamiseen.

Taide- ja kulttuurialojen tulevaisuuden, maamme sivistysperustan, hyvinvoinnin ja kestävyyden kannalta on tarpeen vakauttaa taiteen ja kulttuurin rahoitusmekanismit ja nostaa kulttuuribudjetti prosenttiin. Näin mahdollistetaan ala elinkeinona myös uusille tekijöille ja turvataan alan kehitystä tukevien rakenteiden, kuten järjestöjen, tuki.

Kaarlo Hildén
puheenjohtaja

Viivi Seirala
toiminnanjohtaja